

Tuuli Jõesaar

Haavatud sõdurid saavad uue poliitika järgi laialdased ümberõppe- ja koolitus-võimalused. Kredex hakkab 19 000-eurose sisse-makse ulatuses käendama ka vajajate kodu-laenu. Riik kannab edaspidi hoolt ka nende sõdurite eest, kes ei ole lahingu-väljal viga saanud.

Möödunud suvel kirjutas Eesti Päevaleht, kuidas sotsiaalkindlustusamet tunnistas täiesti terveks Afganistanis haavata saanud ja jalast ilma jäänud sõjaveteranid: mehed olevat täiesti terved, kuna on õppinud oma puudega nii hästi toime tulema.

Artikli peale puhkes avalik meelepahatorm, haavatud meeste õigusi asus kaitsma kaitseminister Urmas Reinsalu, kes lubas meestele vajaliku taastusravi tagamiseks vajaduse korral isegi seadust eirata. Sõna võttis isegi president Toomas Hendrik Ilves, kes kinnitas, et Eesti eest võidelnud mehi ei tohi hüljata.

Tegelikult oli kaitseministeeriumis samal ajal juba ettevalmistamisel täna esitletav veteranipoliitika, mis aitab Eesti riigi nimel sõtta läinud meestel ja naistel pärast vigasaamist või sõjaväelasekarjääri lõppu eluga hästi toime tulla. Eestist on käinud välismissioonidel 2300 inimest. Missioonidel on hukkunud üksteist Eesti sõdurit, viga on saanud umbes 130, neist ligi 30 on raskelt vigastatud. Afganistani sõja puhul tähendab see enamasti kas ühe või isegi mõlema jala amputeerimist, sest talibite eelistatud võitlusvahendiks on salakavalad isevalmistatud lõhkekehad, millele astudes on rängad vigastused praktiliselt vältimatud.

"Kaitseväelase töös on kõrgemad riskid, sest selle töö iseloom on ju see, et meie inimesed on valmis nii oma elu kaalule panema kui vajaduse korral ka valmis elu võtma. Seda arvesse võttes peame andma sõnumi, et kui midagi juhtub, siis teid ei jäeta maha, vaid toetatakse," ütles kaitseminister Urmas Reinsalu ja lisas, et veteranipoliitika hakkab toetama ka neid sõdureid, kes on viga saanud Eesti pinnal juhtunud õnnetuste läbi.

Ministeeriumi pakuta-vas toetuspaketis on peami-selt kahte liiki meetmed: osa meetmeid annab veteranidele kas rohkem või vähem kaud-selt raha, teised annavad osku-si raha teenimiseks.

Lisaks veel käputäis meetmeid, mis või-maldavad välismissioonidelt naasnuil puhata tervisekesku-ses või saada senisest tõhusa-mat nõustamist.

Tuleb leida rakendus

Üks senine veteranidega seo-tud probleem on olnud nende rakendamine kas pärast vigas-tust või juhul, kui kaua kaitse-väes teeninud, välismissiooni-del käinud sõdur soovib kait-seväest lahkuda, kuid avastab, et ta on oma ametis omanda-nud väga spetsiifilised osku-sed, millega pole tsiviilelus midagi peale hakata. Selleks puhuks hakkab kaitseväge nüüd pakkuma esmalt indivi-duaalset karjäärinõustamist ja siis maksab kinni ka vete-rani soovitud hariduse. Nalja-ga pooleks võib kujundlikuks näiteks tuua selle, et nii saaks näiteks snaipeer maksuametni-kuks ümber õppida: mõlemal juhul on vaja selget silma ja halastamatut täpsust.

Kaitseministeeriumi soovi kohaselt peaks meede peatselt rakenduma. "Kui valitsus kii-dab plaani selle aasta lõpuks heaks, siis hakkame seda järgmisel aastal järjest jõustama. See ei rakendu tagasiulatu-valt, st seni kantud haridusku-lude mõttes pole see kahjuks mõeldav," ütles kaitseminister Reinsalu.

Ümberõppe võima-lus on haavata saa-nud veteranidel ka praegu, kuid prae-gu tuleb ümberõpet alustada kahe aasta jooksul pärast vigasaamist. "Ümberõppe võimalus pole ainult vigastatutele, me laiendame seda kõigile välismis-sioonidele käinu-tele," lisas minister. Selle täpne korraldus on veel paika panemata, kuid põhijoo-ned on paigas: lühikest aega kaitseväes teeninud mehed rii-gi kulul uut ametit omandada ei saa, selleks on tarvis pike-mat staaži. "Selge on see, et kui oled ühe aasta kaitseväes olnud, ühel missioonil käi-nud ja siis ära lähed, siis pole ümberõpet vaja. Kui aga vaa-data neid, kes on teeninud viis või kümme aastat Scoutspataljoni reakoosseisus, siis neile on vaja ümberõpet tsiviilellu naasmiseks," selgitas minister.

Ka ettevõtluskoolitus

Neile, kes ei soovi käia kolm aastat kõrgkoolis, hakkab ministeerium koos Arengufondiga

ettevõtluskoolitust pakkuma. Lisaks püütakse toetada tööandjaid, kes kaitseväest lahkunud veteranidele uut tööd pakuvad. "Kui veteran soovib kaitseväest lahkuda ja tööandja on nõus ta tööle võtma, siis antaks töötukassa kaudu täiendavat palgatoetust ja seda rahastaks kaitseministeerium," rääkis minister.

Teiseks tahab kaitseministeerium laiendada veteranidele Kredexi kodulaenukäendust, mida praegu pakutakse teatud tingimustel noortele peredele.

"Meil on majandusministri ja põhimõtteline kokkulepe, et Kredexisse tuleks eraldi veteranide eluaseme-laenu käenduse meede, sest eluasemelaenu omaosalust, mida pank nõuab, ei pruugi neil olla. Meie piir, mida oleme praegu kaalunud, on analoogne noorte perede käendusmeetmega, ehk 19 000 eurot," selgitas kaitseminister Reinsalu.

Lihtsalt lisaraha

Peale selle peaks pisut paranema ka nende veteranide rahaline olukord, kes ei soovi midagi ümber õppida ega ka oma ettevõtet teha, vaid lihtsalt kaitseväes edasi teenida. Nimelt tõuseb veidi neile määratav töövõimetuspension.

Vigastatud kaitseväelased saavad töövõimetuspensionini kaitseväe arstliku komisjoni määratud töövõimetusprotsendi ja põhipalga suhte alusel.

Kuna aprillis jõustub kaitseväeteenistuse seadus muudab põhjalikult praegust väga segast kaitseväe palgakorraldust, nii et põhipall peab moodustama 80 protsenti kogu palgast, siis tõuseb ka töövõimetuspension. Kui suur töövõimetuspension tõusu see konkreetsel tähendab, pole ministeeriumi kinnitusel võimalik öelda kuna süsteemis on liiga palju muutujaid.

"Plaan on jõustada meetmed võimalikult kiiresti, aga osa neist eeldavad seaduse muudatust. Tahaksime rakendada kõik meetmed 2013. aastal jooksul," ütles kaitseminister Reinsalu.

Pakutavad teenused maksavad mõistagi raha. "Paketi kogumaht on suurusjärgus üle kahe miljoni euro aastas. Kust raha tuleb? Järgmise aastal hoiab kaitsevägi kokku majandamiskulude pealt: tõmbame koomale lähetusi, inventari ja muud sellist. Sealt tuleb osaline kate nii veteranipoliitikale kui palgatõusule," ütles minister.

KOMMENTAAR

Plaan on hea, aga jagub küsitavusi

Jaune Engel

Afganistanis jalata jäänud meedik

Eluasemelaenu käenduse võima-lus oleks väga hea. Mina ostsin korteri ja olin sunnitud teise kor-teri panti panema. Aga vigasta-da saavad meil reeglina noored poisid, kellel ei ole sissemakse raha ega ka teist korterit kinnis-varatagatiseks. Neile oleks see suureks abiks. Samas tekib küsi-mus: Kredex küll käendab, aga kui see inimene ei maksa laenu korralikult, mis siis saab? Kas Kredex maksab?

Ettevõtluskoolitus on ka hea.

Oma raha eest mõnda ärikooli minnes maksaks aasta muidu 19 000 eurot. Hea on ka see, et edasi-ja ümberõppe aega luba-ti pikendada.

Äkki ma tahan veel kaitse-väes teenida ja alles kümne aas-ta pärast õppima minna? Noo-red haavatasaanud ju ei teagi kohe, mida nad elus hiljem teha tahavad. Lisaks tervise taastumi-se küsimus. Mul läks õnnetuse hetkest kolm aastat, enne kui ma ennast sama hästi tundsin kui enne õnnetust. Neil, kes kaota-sid kaks jalga, nende taastumis-protsess on veel palju pikem.

Ida-Tallinna haigla proteesikeskuse puhul olen skeptiline. Prae-gugi on meil proteesikeskused nii Tartus kui ka Tallinnas, aga ikkagi ei tee keegi selliseid pro-teese nagu Inglismaal. See on

kohutavalt kallis lõbu ja nõuab ka häid tehnilisi vahendeid.

Lisaks füsioteraapia küsimus. Praegu ei pakuta Ida-Tallin-na keskhaiglas küll teistsugust füsioteraapiat kui mistahes teises haiglas.

Meil lihtsalt puuduvad pädevad füsioterapeudid, kellel oleks vastav koolitus amputeeritute aitamiseks.

ÜMBERÕPE

President Ilves: hea, et ümberõppele pööratakse piisavalt tähelepanu

Me ei jäta kedagi lahinguväljale maha. Ei Afganistanis tule all ega hiljem kodus, kus raske haavatasaamise järel õpivad noored mehed ja naised uuesti elama või ka lihtsalt lahangujärgse stressiga toime tulema, ütles president Toomas Hendrik Ilves.

Eile riigikaitsekooskonnas märkis ta, et Eesti võlgneb meie riigi julgeolekuhuvide eest võidelnud meestele ja naistele pideva tähelepanu. „Läbimõeldud, praegustele ja endistele kaitseväelastele ning nende lähedastele tuge pakkuv veteranipoliitika on riigi otsene kohustus seista nende eest, kes on seisnud Eesti ja Eesti huvide eest, seda sageli lahinguväljal. Mul on heameel, et veteranipoliitika pöörab haavata saanute tervisprobleemide kõrval rõhutatud tähelepanu ka veterani-de ümberõppele ja nende hädaste jätkamisele: nende edukale ja kestlikule toimetuleku-le," ütles Ilves.

PROJEKT

Magdaleena haiglasse tasemel proteesikeskus?

Eesti Päevaleht kirjutas juba möödunud aasta kevadel, et Ida-Tallinna keskhaiglasse plaanitakse koostöös USA-ga proteesikeskust, kus saaksid abi nii viga saanud kaitseväelased kui ka tsiviilelanikud.

Praeguseks on asjad edenenud niipalju, et raha eraldamise korral saab järgmisel aastal keskust reaalselt rajama hakata. „Rahaline panus on USA-l ja Ees-til pooleks. Praegu räägime Ees-ti panusena ligikaudu 700 000 eurost järgmisel aastal,“ ütles kaitseminister Urmas Reinsalu. Järgmise aasta plaanis on ruumide ehitus ja seadmetega varustamine, samuti väljaõpe.

USA ehitab Magdaleena haiglasse välja keskuse, Eesti riik saadab meie proteesimeistrid välismaale õppima ja hangib seadmed. Esimesed patsiendid plaanitakse vastu võtta järgmise aasta lõpus.

Artikkel Eesti Päevalehe [veebilehel](#) .